

УДК 323.234:342.571

Закірова Світлана Геннадіївна,

ORCID [0000-0002-5396-7210](https://orcid.org/0000-0002-5396-7210)

кандидат історичних наук, доцент,

старший науковий співробітник

відділ обслуговування інформаційними ресурсами

Національна юридична бібліотека,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Київ, Україна

e-mail: zakirovasvtl@gmail.com

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ Е-ПЕТИЦІЙ: МІЖНАРОДНИЙ І УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД КОМУНІКАЦІЇ ВЛАДИ І СУСПІЛЬСТВА

У статті розглянуто функціональні особливості застосування е-петицій в Україні і світі з точки зору взаємодії органів влади і суспільства.

Ключові слова: е-петиція, комунікація, влада, суспільство.

Важливим явищем сучасного світу стала поява електронних засобів комунікації за різними кластерами соціально-політичного життя. Актуальним засобом сучасної взаємодії, співпраці та комунікації влади і суспільства виступають електронні петиції.

На сьогодні електронні петиції як офіційний інструмент політичного життя визнають більше 70 держав світу. Функціонування сервісу електронних петицій спрямовано на створення для громадськості додаткових можливостей політичної участі у житті держави: підтримувати чи висловлювати точку зору на події в країні і світі, піднімати найбільш гострі питання на суспільне обговорення, давати оцінку діяльності владних інституцій.

Електронні петиції з правової точки зору не відрізняються від паперових, їх ключовою особливістю є подання через офіційний веб-портал установи чи організації, до якої має намір звернутися автор. Разом з тим, дослідник наголошує, що електронні петиції – це не просто технічна інновація, яка робить систему петицій більш зручною для користувачів. Важливим моментом є те, що процес подання петицій стає загальнодоступним і відкритим для більш активного залучення громадян.

В Україні функціонування електронних петицій регламентується низкою законодавчих актів, серед яких найважливішими є Закон України «Про звернення громадян» і Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції». В останньому зазначається, що електронна петиція є особливою формою колективного звернення громадян до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування, яка подається та розглядається в особливому порядку, а саме: через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції. В українському законодавстві основними функціями електронних петицій виступає сприяння участі громадян в державних справах та покращення взаємодії й комунікації між органами державної влади та громадянським суспільством.

Фахівці виокремлюють різні функціональні особливості е-петицій. Зокрема, шотландський дослідник Р. Хаф пропонує виділяти наступні функції: забезпечення зв'язку між парламентом і громадянином; інформування про розробку політики та контроль виконавчої влади; інструмент впливу на зміну політики. Проте автор зазначає, що ступінь, в якій петиції виконують кожен з означених функцій, суттєво варіюється залежно від конкретних обставин.

Відповідно до рекомендацій Комітету міністрів Ради Європи (2009), основними функціями петицій вважається залучення громадян до процесу прийняття державних рішень, встановлення комунікації між владою та суспільством і здійснення контролю держави з боку громадянського суспільства.

Отже, головною метою функціонування системи електронних петицій в різних країнах світу є створення умов для широкого залучення громадян до управління державою через інструменти прямої чи представницької демократії.

Загалом у більшості держав світу вимоги до функціонування е-петицій приблизно однакові. Проте існують і певні особливості, що впливають на загальну оцінку суспільної користі електронних петицій як інструменту прямої

демократії та засобу комунікації влади і населення. Так, однією з найбільш успішних у використанні цього інструменту електронної демократії країною фахівці називають Фінляндію, де створений сервіс електронних петицій мав назву служба «збору ідей». Сервіс був розміщений на веб-сайті Міністерства державної служби Фінляндії. Портал е-петицій Фінляндії встановлює кваліфікацію у 50 000 підписів, які має отримати петиція протягом визначеного автором періоду клопотання, але не більше ніж 6 місяців. Особливістю фінського сервісу електронних петицій є те, що особа може голосувати не лише на підтримку клопотання, але і проти викладеної в ньому ідеї. На відміну від більшості країн, де працюють електронні петиції, у Фінляндії е-петиція, що отримала необхідну кількість прихильників-підписантів, автоматично стає законопроектом, який у статусі пріоритетного розглядатиме парламент.

Корисним для України може бути міжнародний досвід запровадження системи попередньої перевірки петицій. Наприклад, у Німеччині, де сервіс електронних петицій на сайті Бундестагу працює з 2005 р., перш ніж петиція буде оприлюднена, її розглядає спеціальна петиційна комісія, яка і приймає рішення про публікацію. Якщо після публікації у встановлений законом термін (4 тижні) клопотання підтримає понад 50 000 осіб, звернення у присутності його авторів буде обговорюватися на відкритому засіданні комісії бундестагу.

Комісія, до складу якої входять депутати федерального парламенту, має доволі широкі права. Вона може навіть викликати на засідання міністрів, якщо до них виникли питання. Однак сама комісія остаточних рішень за вимогами, що містяться в петиції, не приймає. Вона тільки може підготувати бундестагу відповідні рекомендації.

Іншим результатом попередньої перевірки електронного звернення є практика переадресації органу, в компетенції якого знаходиться питання, що порушується в е-петиції, яка існує у деяких державах світу, наприклад у США та Великій Британії.

Науковці зазначають, що свою ефективність виявляє і додаткова перевірка петицій на предмет повторення порушеного питання. Наприклад,

положення про петиції в англійському місті Бристоль містить норму про те, що петиція може бути недопущена до збору підписів, якщо вона дублює вже існуючу петицію, яка підтримує однаковий результат з того ж питання. Також петиція не буде оприлюднена, якщо вона повторно створюється протягом шести місяців після того, як інша петиція стосувалася того ж самого питання.

Відповідна практика модерації електронних петицій існує і в Україні, але тільки на місцевому рівні. Зокрема, на порталах міст Київ, Вінниця, Ужгород, Кропивницький, Слов'янськ, Кременчук, Дружківка, Торецьк нормативно передбачено неможливість оприлюднення однакових за змістом петицій, на підтримку яких триває збір підписів. Проте з точки зору збільшення ефективності е-петицій як функціонального інструменту демократії та комунікації, варто застосувати попередні перевірки і для сервісів електронних звернень до вищих органів державної влади.

Отже, функціонування системи електронних петицій в Україні має постійно вдосконалюватися з урахуванням кращого світового досвіду. Така практика забезпечить більш ефективне використання цього інструменту політичної демократії, який дозволяє владі і суспільству налагодити взаємодію та комунікацію.

UDC 323.234:342.571

Svitlana Zakirova,

ORCID [0000-0002-5396-7210](https://orcid.org/0000-0002-5396-7210)

Candidate of Historical Science, Associate Professor,

Senior Researcher Associate,

Information resources service department,

National Law Library,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine,

Kyiv, Ukraine

e-mail: zakirovasvtl@gmail.com

**FUNCTIONAL POTENTIAL OF E-PETITIONS: INTERNATIONAL AND
UKRAINIAN EXPERIENCE OF GOVERNMENT AND SOCIETY
COMMUNICATION**

The article investigates the functional features of the use of e-petitions in Ukraine and the world in terms of interaction between government and society.

Keywords: e-petition, communication, power, society.